

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ У ВНЗ

У статті визначено педагогічні умови формування професійно комунікативної компетентності студентів-іноземців у ВНЗ. Крім того, схарактеризовано особливості підготовки іноземних громадян в українських навчальних закладах. Визначено, що в основі комунікативної компетентності лежить комунікативний підхід (комунікативна діяльність); окреслено основні завдання організації навчання іноземних студентів, етапи навчання студентів, шляхи адаптації в новому соціальному, культурному, побутовому середовищі.

Ключові слова: професійно комунікативна компетентність, педагогічні умови професійно комунікативної компетентності студентів-іноземців у ВНЗ, студенти-іноземці, комунікативний підхід.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства виникає потреба пошуку шляхів навчання ефективного спілкування студентів-іноземців, що пов'язано з формуванням комунікативної компетентності майбутніх спеціалістів. Усе це спрямовано на підвищення якості випускників ВНЗ України та їх конкурентоспроможності у світовому освітньому просторі. Відповідно до Державного стандарту загальної початкової освіти, комунікативна компетентність являє собою здатність особистості застосовувати в конкретному спілкуванні знання мови, способи взаємодії з навколишніми й віддаленими людьми та подіями, навички роботи у групі, володіння різними соціальними ролями [2]. Актуальність дослідження зумовлена розширенням міжнародного співробітництва України з різними країнами. Це зумовлено також законом України «Про вищу освіту», у якому вказується на важливість і необхідність сприяння країни в міжнародному співробітництві, тому дана тема має особливе значення [3]. Значна кількість студентів приїждить на навчання у ВНЗ України, в основному з Китаю, Туреччини, Туркменістану, рідше – Білорусії, Тунісу, В'єтнаму.

Аналіз актуальних досліджень. Особливості підготовки студентів-іноземців у вищих навчальних закладах висвітлені в наукових працях О. Адаменко, Л. Асоян, О. Білоус, Н. Булгакової, С. Варави, О. Віхрової, Т. Грицик, В. Груцьк, Н. Зінонос, Т. Дементьєва, О. Карупу, Я. Кміта, В. Коломієць, Ю. Максименко, А. Міланової, В. Ніколаєнко, Т. Олешко, О. Палки, В. Пахненко, М. Разорьонової, Л. Рибаченко, Є. Степанова, Т. Тарасова, О. Тетьяченко, І. Христенко, Т. Цареградська та ін.

Мета статті – визначити педагогічні умови формування професійно комунікативної компетентності студентів-іноземців у ВНЗ.

Виклад основного матеріалу. Так, в основі комунікативної компетентності студентів-іноземців лежить комунікативний підхід

(комунікативна діяльність). Вважаємо, що основним завданням студентів-іноземців має стати розуміння й вивчення основних аспектів комунікації, співвідношення мовних одиниць. Отже, студенти повинні реалізувати мовленнєві взаємодії в умовах конкретних комунікативних актах спілкування. Важливу роль у даному процесі відіграє діалогічне мовлення, адже ця діяльність є проявом комунікативної (мовленнєвої) активності. З метою формування професійно-комунікативної компетентності студентів-іноземців слід застосовувати ефективну систему навчання й контролю, що забезпечить у майбутньому їх конкурентоздатність на ринку праці, академічну мобільність тощо. Важливими завданнями, які повинні реалізуватись у процесі навчання мають стати комунікативна спрямованість на практичній основі: реалізація таких видів мовленнєвої діяльності як аудіювання, читання, письмо, говоріння (вираження власних думок – усне й писемне мовлення), а також важливим є розуміння думок оточуючих. Тобто завдання мають бути спрямовані на формування професійно-комунікативної компетентності шляхом формування вмінь активного професійно-мовленнєвого спілкування. Тобто задача викладача сформулювати в іноземного студента комунікативну компетенцію з метою участі в комунікативних ситуаціях певної сфери діяльності. Але важливим фактором є те, що умови спілкування мають наслідувати модулі професійного спілкування в майбутньому.

Отже, за умови складності соціальної адаптації та відсутності мовних навичок спілкування, а також необхідності формування професійно-комунікативної компетентності ВНЗ необхідно створити для реалізації цих завдань певні умови, а саме: створити ефективні методики формування комунікативної компетентності, відповідно до якої розробити програми спецкурсів, спецпрактикум, які включатимуть завдання, вправи, тренінги, які спрямовані на реалізацію вказаною мети. Також, на нашу думку, слід створити комп'ютерне забезпечення навчального процесу. Крім того, під час формування професійно-комунікативної компетентності слід ураховувати й інші фактори, а саме: складність адаптації в новому середовищі, адже кожен студент-іноземець є представником культур свого народу, її особливостей, традицій, звичаїв, стереотипів, форми поведінки тощо; мають певні психофізіологічні особливості. Для успішної адаптації студентів-іноземців у новому соціальному, культурному, побутовому середовищі необхідно надавати їм допомогу: робота з ними соціальних педагогів, кураторів груп і спеціалістів міжнародних відділі, відділень по роботі з іноземцями. Проблеми психологічної адаптації студентів-іноземців присвячені праці вчених (О. Борисенко, О. Горлова, Д. Кича, Г. Оникович, Н. Сигал, Н. Смирнова, Л. Тимофєєва, Л. Рибальченко, Ю. Швалб, Н. Шевченко та ін.).

Важливо зазначити, що проблеми адаптації пов'язані з проблемами комунікації, мовленнєвої діяльності, адже, будь-яка, соціальна поведінка

залежить від комунікативної діяльності, яка лежить в основі комунікативної компетентності. Тому можемо зробити висновок, чим скоріше пройде соціальна, мовна, культурна адаптація студента-іноземця, тим краще він буде підготовлений до формування комунікативної компетентності, зокрема професійної. Першим важливим етапом для іноземних студентів є навчання на підготовчому факультеті, основною метою якого є мовна підготовка, а саме формування мовної компетенції. Вважаємо цей етап найскладнішим, тому викладач має використовувати ефективні форми, методи й прийоми навчання. Адже важливо, щоб студенти швидко орієнтувались і включались у процес комунікації. Слід зазначити, що професійно-комунікативна компетентність це не тільки сукупність знань, умінь і навичок у процесі навчання, а також наявність позитивної мотивації навчання. Структурними компонентами комунікативної компетентності є структура: знання граматики та словника мови; знання правил спілкування; правильно будувати такі мовленнєві акти, як прохання, вибачення, подяка, запрошення, а також реагувати на них; доречно вживати мовленнєві засоби. Отже, з вищесказаного можна робити висновок, що професійно-комунікативна компетентність – це діяльність особистості, спрямована на застосування в конкретному спілкуванні знання мови, способів взаємодії з оточуючими, навички роботи у групі, володіння різними соціальними ролями. Основними її компонентами є мовна, мовленнєва й соціальна компетенції.

Важливими педагогічними умовами формування професійно комунікативної компетентності студентів-іноземців, які мають створити ВНЗ, полягають у відповідності змісту навчального матеріалу до пізнавальних можливостей студентів-іноземців; систематичній мотивації слухачів до ґрунтовного оволодіння предметом; спрямованості форм і методів навчання на поетапне оволодіння студентами-іноземцями матеріалом; підготовці викладачів для роботи зі студентами-іноземцями; створення комфортного лінгводидактичного середовища, забезпечення наступності в навчанні; використання міжпредметних зв'язків у процесі формування професійно комунікативної компетентності; організація активної професійно зорієнтованої комунікативно-мовленнєвої діяльності студентів із формування професійно комунікативної компетентності; створення у студентів позитивної мотивації.

Крім того, важливим є вивчення психічних та індивідуальних особливостей підготовки іноземних громадян, управління навчально-виховним процесом; посилення особистісно зорієнтованої діяльності викладачів, спрямованої на активізацію пізнавальної діяльності, формування особистих якостей студента, формування професійно комунікативної компетентності. Робота викладачів має бути спрямована на розширення словникового запасу іноземних студентів, подолання мовленнєвого бар'єру в спілкуванні викладача та студента, пов'язані з

відмінностями в конструкції побудови речень і запитань та складнощами у вимові деяких слів і термінів, у сприйманні навчального матеріалу на слух; прискорення письмового запису навчального матеріалу, прискорення темпу навчання тощо. Так, підсумковою метою навчання є формування певного рівня комунікативної компетенції студентів з урахуванням співвідношення між тривалістю етапу навчання, поетапними цілями й мовними засобами їх вираження. Для цього необхідно визначити кількість етапів навчання, їх тривалість, вимоги до основних видів мовленнєвої діяльності в межах даного етапу під час навчання [1]. Усі перераховані умови спрямовані на вдосконалення структури й організації процесу навчання, а також урахування індивідуальних особливостей студентів. Особливістю організації навчання іноземних студентів є максимальне використання наочності, яка сприяє кращому засвоєнню навчального матеріалу, активізує навчально-пізнавальну діяльність іноземних студентів.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, врахування педагогічних умов формування професійно комунікативної компетентності студентів-іноземців, безперечно, позитивно вплине на навчання. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у визначенні дидактичних основ формування професійно-комунікативної компетентності студентів-іноземців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Асоян Л. В. Актуальні методичні напрямки вдосконалення викладання російської мови студентам-іноземцям у ВНЗ України в навчально-професійній сфері з урахуванням міжпредметних зв'язків / Л. В. Асоян, Т. В. Тарасова, Т. Цареградська [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://www-center.univer.kharkov.ua/vestnik/full/5.pdf>.

2. Державний стандарт початкової загальної освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://www.mon.gov.ua>.

3. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

РЕЗЮМЕ

Эмре Еджиес С. Педагогические условия формирования профессионально коммуникативной компетентности студентов-иностранцев в высших учебных заведениях.

В статье определены педагогические условия формирования профессионально коммуникативной компетентности студентов-иностранцев в вузах. Кроме того, охарактеризованы особенности подготовки иностранных граждан в украинских учебных заведениях. Определено, что в основе коммуникативной компетентности лежит коммуникативный подход (коммуникативная деятельность); обозначены основные задачи организации обучения иностранных студентов, этапы обучения студентов, пути адаптации в новом социальном, культурном, бытовом среде.

Ключевые слова: профессионально коммуникативная компетентность, педагогические условия профессионально коммуникативной компетентности студентов-иностранцев в вузах, студенты-иностранцы, коммуникативный подход.

SUMMARY

Emre Edzhyyes S. The Pedagogical Conditions of Formation of Professional Communicative Competence of Foreign Students in Higher Educational Institutions.

The article outlines the pedagogical conditions of professional communicative competence of foreign students in higher educational institutions.

It is noted that the basis of the communicative competence of foreign students is the communicative approach (communicative activity). We believe that the main task of foreign students has become understanding and study of the basic aspects of communication, value of the linguistic units. Therefore, the students should realize speech interactions in specific communicative acts of communication. An important role in this process is dialogical speech, because this activity is a manifestation of the communicative (verbal) activity. In order to form professional-communicative competence of foreign students an effective system of training and control that will ensure their future competitiveness in the labor market, academic mobility and more should be applied.

The important tasks which should be realized in the learning process should be communicative focus on practical basis: implementation of these types of speech activity as listening, reading, writing, speaking (expressing their opinions - oral and written language), and it is important to understand the views of others. That task should be aimed at creating professional-communicative competence skills by forming active professionally speech communication. That is the task of the teacher to form a foreign student communicative competence to participate in communicative situations certain areas. But the important factor is that the way communication should follow professional communication modules in the future.

Provided the complexity of social adaptation and lack of language skills, as well as the need to create professional-communicative competence of universities certain conditions should be created for these tasks, namely: to establish effective methods of communicative competence, under which program to develop courses, tutorials, which include the tasks, exercises, training, aimed at realization of the specified purpose, creating computer software training process. In addition, during the formation of professional and communicative competence we should consider other factors such as: difficulties in adapting to the new environment, cooperation with social workers, supervisors and specialists of international groups department offices dealing with foreigners because every foreign student is a representative of the culture, of its people, traditions, customs, attitudes, behavior.

Key words: *professional communicative competence, the pedagogical conditions of professional communicative competence of foreign students in higher educational institutions, foreign students, communicative approach.*